

ΑΙ ΔΡΥΦΑΚΤΟΙ ΤΩΝ ΟΙΚΙΩΝ

Τὸ δεύτερον ἐδάφιον (ἐφημερίς «Ἐμπρός» 23 Ἀπριλίου 1920 σελ. 2 στήλη 5), τὸ ὁποῖον ἐν ταῖς ἀποφάσεσι τοῦ ἀνωτάτου τεχνικοῦ συμβουλίου ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν τῶν 17 βάσεων, ἐφ' ὧν τὸ Συμβούλιον νομίζει ὅτι πρέπει νὰ στηριχθῆ ἢ συντάξις τοῦ νέου σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, λέγει:

«Ἡ οἰκοδομικὴ ἀποψις τοῦ νέου σχεδίου πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὸ σύστημα τῶν κατὰ ζώνας διατάξεων τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὰς διατάξεων καὶ εἰς τὰς συνθήκας τοῦ κλίματος, τὰς συνηθείας τῶν κατοίκων καὶ τὰς οἰκοδομικὰς παραδόσεις τοῦ τόπου, λαμβανομένης πάντοτε μερίμνης, ὅπως δημιουργηθῆ εὐκολία ἀνέτου, ὑγιεινῆς καὶ εὐαρέστου κατοικίας διὰ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς κατοίκους».

Συμφώνως πρὸς τὸ ἐδάφιον τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω ἐν τινὶ σημείῳ τὰς συνηθείας τῶν κατοίκων καὶ τὰς οἰκοδομικὰς παραδόσεις τοῦ τόπου, αἵτινες εἶναι βεβαίως ἀπότοκοι τῶν συνθηκῶν τοῦ κλίματος.

Τὸ σημεῖον, περὶ οὗ πρόκειται, ἀφορᾷ ὄρον γενικὴν τῆς ἐπιτρεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου ἀρχιτεκτονικῆς, ἣτοι σχετίζεται πρὸς τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν ἐξεχόντων ἐκεῖνων περικλειστων ἐξωστῶν τῶν οἰκιῶν, οὓς οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἐκάλουν δρυφάκτους, οἱ βυζαντινοὶ ταβλιτὰ ἢ ταβλώματα (ἴσως διότι, ἵνα εἶνε ἐλαφρά, κατεσκευάζοντο κατὰ μέγα μέρος διὰ ταβλῶν, σανίδων) σήμερον δὲ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καλεῖ σαχισιὰ, ἡλιακωτὰ ἢ δι' ἄλλον ὀνομάτων κατὰ τοὺς τόπους. Εἶνε τὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν λεγόμενα Ecker.

Ἐὰν δυνηθῶ νὰ πείσω, ὅτι τὸ οἰκοδομικὸν τοῦτο μέλος εἶνε γέννημα τῆς προαιωνίου σοφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀδίκως καταδικασθὲν ὑπὸ νόμου, τὸν ὁποῖον οὐδαμῶς προσβάλλω ἂν καλέσω ὀθνεῖον, ἐλπίζω, ὅτι θὰ καταστήσω ὑμᾶς συνηγόρους, ὅπως ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ ἀρχιτεκτονικὸν αὐτὸ ἐξέυρημα τὰ πολιτικὰ δικαίωματα, ἅτινα τοῦ ἐσυλήθησαν.

Αἱ δρυφάκτοι μαρτυροῦνται ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος κατὰ τινὰ ἀνώνυμον συγγραφέα συγγωνευθέντα εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους. Κατὰ τὰ Οἰκονομικὰ τοῦ ἀνωνόμου κεφ. V «Ἴπλιος ὁ Ἀθηναῖος (ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου) τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερώων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ προφράγματα καὶ ἕως θύρας (θύριδας), τὰς ἀνοιγομένας ἔξω, ἐπώλησεν ὧν οὐδὲν ὄν ὧν ἦν τὰ κτήματα καὶ συνελέγη χρήματα οὕτω συχνά».

Ἡ μαρτυρία αὕτη δεικνύει, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πεισιστρατιδῶν ὑπῆρχον δρυφάκτοι ἐν Ἀθήναις καθὼς καὶ ἄλλα ἀτοπα δυσχεραίνοντα τὴν διάβασιν διὰ τῶν ὁδῶν, αἵτινες καὶ ἄλλως ἦσαν στεναὶ καὶ σκολιαί, ὡς γινώσκωμεν καὶ ἐκ τῶν μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀρείου Πάγου ἀνασκαφῶν. Αἱ δρυφάκτοι δὲ αὐταὶ ὀρίζονται ἀκριβῶς καὶ ἀπαραγνωρίστως, ὅτι εἶνε τὰ ὑπερέχοντα ἢ προέχοντα εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς ὑπερῶα ἦτοι ἄνω πατώματα τῶν οἰκιῶν. Ὁ νόμος ἢ ἡ διάταξις τοῦ Ἴπλιου πρέπει νὰ λάβῃ τὴν ἐξῆς ἐρμηνείαν: Ἐπειδὴ αἱ δρυφάκτοι καὶ πᾶν ὅ, τι ἐξετείνεται ἔξω τῶν θεμελιῶν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ γῇ ἢ ὑπὲρ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ἀέρι ἦτο ἐκτισμένον ἐπὶ χώρου ἢ ἐν χώρῳ ἀνήκοντι οὐχὶ εἰς τὸν ἰδιώτην ἄλλ' εἰς τὴν πόλιν, ἡ πόλις, ἐπαρμόζουσα νόμον ἀνάλογον πρὸς τὸν ἰδικὸν μας «τὰ ἐπικείμενα τοῖς ὑποκειμένοις», ἠδύνατο νὰ διαθήσῃ τὰ ἐπικείμενα ὡς ἤθελε. Ἐπώλησε λοιπὸν αὐτὰ, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται τῶν οἰκιῶν, ἵνα ἀποφύγῳσιν τὴν ἀπάλωτρίωσιν, ἣς ἀπώτερος σκοπὸς ἐφαίνετο ἢ κατεδάφισις τῶν ἐξεχόντων ἐκεῖνων μερῶν τῶν οἰκιῶν, πηγόρασιν αὐτοὶ πάλιν καὶ ἔσωσαν αὐτὰ. Ὡστε τὸ ἀποτελέσμα ἦτον, ὅτι αἱ δρυφάκτοι ἔμειναν ὡς ἦσαν πρότερον, ὁ δὲ νόμος τοῦ Ἴπλιου ἀπέβη ἀπλῶς ταμειυτικὸς.

Τὸ δημοσιονομικὸν τοῦτο μέτρον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ μετὰ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἀναφέρει ὁ Πολύαινος (III, 930) εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Ἴφικράτην, ὅστις ἤκμασε κατὰ τὴν πρώτην εἰκοσιπενταετίαν τοῦ 4ου αἰῶνος. Τὸ χωρίον τοῦ Πολυαίου λέγει: «Ἴφικράτης ἐν ἀπορία χρημάτων ἔπεισεν Ἀθηναίους τὰ ὑπερέχοντα τῶν οἰκοδομημάτων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς ἀποκόπτειν ἢ πιπράσκειν, ὥστε οἱ δεσπότες τῶν οἰκιῶν πολλὰ εἰσήνεγκαν χρήματα ὑπὲρ τοῦ μὴ περικοπῆναι καὶ σαθρὰ γενέσθαι τὰ οἰκοδομήματα». Ἐδῶ λέγεται καθαρά, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου ἦτο ταμειυτικὸς.

Ἄλλ' ὅτι ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος π. χ., ὅτε κατεστάθη ἐν Ἀθήναις ἡ πολιτεία, ἦν περιγράφει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὸ ὁμώνυμον βιβλίον του τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μᾶς ἐπανευρεθὲν, αἱ δρυφάκτοι ἦσαν ἐν κοινῇ χρήσει, δεικνύουσιν οἱ ἐξῆς λόγοι αὐτοῦ (Ἀθην. πολιτ. 50): «καὶ ἀστυνόμοι δέκα τούτων δὲ πέντε μὲν ἀρχοῦσιν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει καὶ τὰς τε αὐλητρίδας καὶ τὰς ψαλτρίδας καὶ τὰς κιθαριστρίδας οὗτοι σκοποῦσιν, ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμαῖν μισθωθῆσονται, κἂν πλείους τὴν αὐτὴν σπουδάσωσι λαβεῖν, οὗτοι δὲ διακληροῦσι καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν. Καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐν τὸς δέκα σταδίων τοῦ τείχους καταβαλεῖ κό-

προν ἐπιμελοῦνται καὶ τὰς ὁδοὺς ὑκολούουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ἐπερτείνειν καὶ ὄχετους μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουον ἔχοντας ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογινόμενους ἀναιροῦσιν ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας».

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταφαίνεται, ὅτι αἱ δρυφάκτοι ἀπηγορεύοντο ὑπὲρ τὰς ὁδοὺς ἐν Ἀθήναις. Ἄλλ' ἵνα ἀπάγορευθῶσι, πρέπει νὰ εἶχον ἐφευρεθῆ, καὶ ἀφ' οὗ εἶχον ἐφευρεθῆ πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι «αἱ συνήθειαι τοῦ κλίματος καὶ αἱ συνήθειαι τῶν κατοίκων» διεμόρφουν «οἰκοδομικὰς παραδόσεις» ἐν τῷ τόπῳ. Ἄν δ' ὁ εἰρημένος νόμος συνεκρούετο πρὸς τὴν παραδύσιν ταύτην, τοῦτο συνέβαινε, διότι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν στεναὶ καὶ σχολαῖαι. Ὅτι ὁμοίως ὁ 4^{ος} αἰὼν ἐγίνωσκε αὐτὴν ὑπάρχουσαν ἐν Ἀθήναις, δεικνύει ἡ ῥηθεῖσα μαρτυρία τοῦ Πολυαίου.

Τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπιτέμνει καὶ ὁ Ἡρακλείδης (Müller Fragm. Hist. Gr. II σ. 209 Νο 10) λέγων: «Καὶ τῶν ὁδῶν ἐπιμελοῦνται, ὅπως μὴ τινες κατοικοδομοῦσιν αὐτὰς ἢ δρυφάκτους ὑπερτείνουσιν».

Διὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ξένον παράδειγμα, τὸ διασωθὲν ἐν Πομπητῶν balcone pensile, τὸ ὁποῖον ὁ Gusmán Pompei 1906 σ. 404 ἐξ ἀποδίδει εἰς τὸν τύπον τῆς Ἑλληνορωμαϊκῆς οἰκίας. Ὑπομιμνήσκω μόνον, ὅτι οἱ κλιματολογικοὶ ὄροι τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Πομπητῆας εἶνε ὅμοιοι πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς.

Ἡ ἐπομένῃ μαρτυρία τοῦ Πολυδεύκους (I, 81, πρβλ. III, 120), ὅστις ἔζησε λήγοντος τοῦ δευτέρου αἰῶνος μ. Χ. ὁμιλεῖ περὶ τῶν δρυφάκτων, ἃς καλεῖ γεισιποδίσματα γενικῶς καὶ οὐχὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἀθήνας μόνον, λέγων: «αἱ προβολαὶ τῶν ὑπερώων οἰκημάτων, αἱ ὑπὲρ τοὺς κάτω τοίχους προὔχουσαι, γεισιποδίσματα καὶ τὰ φέροντα αὐτὰς ξύλα γεισιποδες». Δὲν ἄγνωσθ, τί συνήθως ὀνομάζει ἡ ἀρχιτεκτονικὴ γεισιποδας ἢ γεισιποδίσματα, ἀλλὰ μνημονεύω τοῦ πύργου, ἐπειδὴ καὶ ἀλλαχοῦ ἠρμηνεύθη ὡς ἄνω τὸ χωρίον (Blümner Privataltert³ σ. 152).

Φαίνεται δὲ, ὅτι ταῦτα τὰ προέχοντα ξύλα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενα γεισιποδίσματα ἦτοι τὰς δρυφάκτους ὡς σύνολον καλεῖ ταβλωτὰ ἢ ταβλώματα ὁ εἰς Βυζαντινοὺς χρόνους ἀνακτός σχολιαστὴς εἰς Ἀριστοφάνους Ἰπτεῖς 675 λέγων: «δρυφάκτους τὰ νῦν ταβλώματα καλούμενα, τὰ τῶν οἰκοδομημάτων ἐξέχοντα ξύλα», καὶ εἰς Σφήμας 386 «δρυφάκτοι... τὰ νῦν ταβλωτὰ καλούμενα, τὰ τῶν οἰκοδομημάτων ἐξέχοντα ξύλα».

Ὅτι δὲ εἶχον αἱ βυζαντιακαὶ οἰκίαι δρυφάκτους, εἶνε γνωστὸν. Διὰ τοῦτο εἰς εἰκόνας, κυρίως μικκυλογραφίας ἐν χειρογράφοις, βλέπομεν «ἐξώστους καὶ δρυφάκτους (μονχαρεμπιέδες) ἀνακρεωμένους εἰς τὴν ἔσω ὄψιν τῶν τοίχων τῶν κυρίων» (Diehl, Manuel d'art Byzantin 1910 σ. 399¹).

Διὰ τὴν εἰς χρόνους ἀκόμη νεωτέρους παρακολούθησιν τῆς ἱστορίας ταύτης τῶν δρυφάκτων ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν οἰκίων σωζομένων μέχρι σήμερον.

Ἀλλὰ θὰ ἐπιχειρήσῃ ἔργον σχεδὸν μάταιον ὅστις τὰς τοιαύτας οἰκίας τοῦ ἀστικοῦ τύπου θὰ ἀναζητήσῃ ἐντὸς τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἴσως νὰ ὑπάρχουσιν ἀληθῶς τοιαῦται οἰκίαι ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον φαντάζομαι παρὰ γνωρίζω αὐτάς. Εἰς τὴν παλαιὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα διήλθεν ὁ Τοῦρκος καὶ ὁ Αἰγύπτιος δηῶν καὶ καταστρέφον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν ἦλθεν ἡ βαναρική νομοθεσία καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν προσαρμοσθεῖσα ἀναγέννησις τῶν πόλεων καὶ τῶν κομῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ παρὸν δεῖγμα τῆς πρωτεύουσας.

Πόσον ξένη «πρὸς τὰς συνήθικας τοῦ κλίματος, τὰς συνηθείας τῶν κατοίκων καὶ τὰς οἰκοδομικὰς παραδόσεις τοῦ τόπου» εἶνε ἡ βαναρική νομοθεσία ἢ ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον ἐνταῦθα θέμα, δεικνύει ἡ παραβολὴ τῶν οἰκιῶν, τῶν ἠκοδομημένων κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ βαναρικοῦ νόμου, καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖνων, αἵτινες ἀγνωστοὶ τὸν νόμον τοῦτον. Εὐρίσκονται δὲ αὐτὰ κυρίως εἰς τὰς χώρας, ἐν αἷς ὀλιγώτερον ἐξετάθη ἡ καταστροφὴ τοῦ πολέμου τοῦ 21 καὶ ἐξῆς π.χ. ἐν Ἄρτῃ, Ἰωαννίνοις καὶ ἐν γένει τῇ Ἡπείρῳ, ἐν Κοζάνῃ, Σιατίστῃ, Καστορίᾳ Μελενίκῳ καὶ ἐν γένει τῇ Μακεδονίᾳ, ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐν γένει τῇ Μικρασιατικῇ παραλίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκεῖ τὸ κύριον ἀρχιτεκτονικὸν γνώρισμα τῶν οἰκιῶν εἶνε αἱ δρυφάκτοι, αἵτινες πολλάκις ἐκτείνονται εἰς ὀλοκλήρους πλευρὰς τῶν οἰκιῶν. Ὅστε ἀπὸ τοῦ 6^{ου} αἰ. π. Χ. μέχρι σήμερον μαρτυρεῖται ἀδιάσπαστος ἢ παρούσα τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τούτου στοιχείου ἐν τῇ λαϊκῇ ἀστικῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῆς Ἑλλάδος.

Ποία ἀνάγκη ἐγέννησε καὶ ποία πρακτικὴ χρησιμότης παρακολουθεῖ τὰς δρυφάκτους ταύτας, γνωρίζει ὅστις ἀπῆλθε τῆς θεαματικῆς

¹) Καὶ τὸ ἄλλο εἶδος τῶν ἐξωστῶν, οὗς ἔχομεν γενικῶς διαδεδομένους σήμερον ἐν Ἀθήναις, δὲν ἦτο ἀγνωστον κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους, συχνὰ δὲ ἐσηματίζετο κατὰ μέγα μέρος δι' ὑποχωρήσεως τοῦ τοίχου τῆς προσόψεως, ὡς ἐν Μιστρά (Struck Mistra σ. 113 εἰκ. 49 καὶ 50).

κῆς ἀναπαύσεως καὶ δρόσου αὐτῶν. Αὐταί, ἔχουσαι τρεῖς πλευράς, εἰσάγουσιν ἥλιον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ δύο ἀντιθέτους ἀέμους, οὓς ἄλλως θὰ ἠδύνατο νὰ στερεῖται ἡ οἰκία, ἂν ἤθελε τύχει νὰ εἶναι συνεσφιγμένη ἐν ἀπροσφόρῳ οἰκοδομικῇ γοαιμῇ, ὡς συχνὰ συμβαίνει.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶνε, ὅτι διὰ τῆς προσθήκης ἐντὸς τῶν δρυφάκτων τούτων καταλήλου ἀνακλίντρον μεταβάλλεται τὸ σύνολον εἰς πρώτης τάξεως θεωρεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ οἱ ἔνοικοι ἀπολαύουσιν ἀβίαστως τοῦ αἰε μεταβαλλομένου θεάματος τῆς ὁδοῦ, χωρὶς νὰ ἀπομακρύνωνται ἐντελῶς πάσης οἰκιακῆς ἀσχολίας. Ἐχθὴ τὴν γνώμην, ὅτι ἐὰν ἐπαλθωσιν αἱ δρυφακτοὶ εἰς τὴν ἀστικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἢ μετανάστευσαι, ἢ ὁποῖα παρατηρεῖται πρὸ πάντων μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ Ζάππειον, τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὰς ἐξοχὰς δὲν θὰ εἶνε τόσον γενικῇ, ὅσον σήμερον.

Ἀπομένει μόνον εἰς τοὺς νομοθέτας νὰ καθορίσῃσι τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς πρέπει νὰ ὑπόκειται ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τούτου στοιχείου εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκίαν, ὥστε καὶ πρὸς τὰς ζώνας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν νὰ προσσαρμοζῆται καὶ τὴν νέαν ὄψιν τῶν ὁδῶν νὰ διαμορφώσῃ αἰσθητικῶς.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἐφορος τῶν ἀρχαιοτήτων

Ἀττικῆς

Ἐπόμνημα τοῦ Πολυτεχνικοῦ συλλόγου πρὸς τὸ Ἐπουργεῖον τῆς Συγκοινωνίας περὶ τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν τῶν παλινοστούντων προσφύγων.

Ὁ Πολυτεχνικὸς Σύλλογος συνελθὼν εἰς ἐπανειλημμένα συνεδριάσεις, συνεζήτησε περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου ὑπὸ τε τεχνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἔποψιν τῆς κατασκευῆς τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν διὰ τοὺς παλινοστοῦντας ἐκ Βουλγαρίας πρόσφυγας τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας καὶ Θράκης, κατόπιν εισηγήσεως τῆς ἀρμοδίας πρὸς τοῦτο Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τοῦ μηχανικοῦ κ. Ἀντωνιάδου, κατέληξε δὲ εἰς τὰ κατωτέρω συμπεράσματα τὰ ὁποῖα ὑποβάλλει εὐσεβῶς εἰς τὸ Ἐπουργεῖον, κατὰ προφορικῶς ἐκφρασθεῖσαν περὶ τούτου ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Ἐπουργοῦ.

Ὡς ὁ κ. Ἀντωνιάδης ἀνέφερεν ἐν τῇ ἐκθέ-

σει αὐτοῦ ἐν Θράκῃ ἐκ γενομένης ἐξετάσεως ὑπάρχουσι δέκα χιλιάδες (10.000) οἰκίαι καταστραμμένα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, 6000 ἡμι-κατεστραμμένα, ἕτεροι δὲ 15.000 κατέχονται ἀπὸ Μουσουλμάνους. Ἐπομένως παρίσταται ἀνάγκη ἄμεσος ταχείας ἀνεγέρσεως 30.000 οἰκιῶν διὰ τοὺς παλινοστοῦντας, διὰ δὲ τὴν στέγασιν ἀφ' ἑτέρου τῶν ἐκ Καυκάσου προσφύγων καὶ τῶν ἐκ Βουλγαρίας μεταναστῶν ἑτέρων 10.000 οἰκιῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἧτοι ἐν συνόλῳ 40.000 ἀγροτικῶν οἰκιῶν. Πρὸς ταχεῖαν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τούτων ὁ Π. Σύλλογος κατόπιν συζητήσεως περὶ τῆς χρησιμοποίησεως ὅσον ἔνεστι εὐθηνότερων ὑλικῶν, καὶ περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου τῆς ὀπωσθήποτε οἰκονομικότερας καὶ ταχύτερας κατασκευῆς τῶν οἰκιῶν τούτων, συνιστᾷ γενικῶς τὰ ἑξῆς μέσα.

1^{ον}) Νὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν οἰκιῶν ἡ χρῆσις ἐντόπιων οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, καὶ διὰ τὸ εὖανον αὐτῶν, καὶ πρὸς περιορισμὸν κατὰ τὸ δυνατόν ἐξαγωγῆς χρήματος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, χωρὶς νὰ παραμεληθῇ ἡ ἐξέτασις τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἐξ ἄλλοδαπῆς ὑλικῶν οἰκοδομῆς πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν οἰκονομικότερων τοιούτων πρὸς χρησιμοποίησιν.

2^{ον}) Τὴν παραδοχὴν σχεδίων ἀπλουσιῶν τύπων οἰκιῶν, σύμφωνα πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἦθη τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν, ὡς καὶ ὁμοιομόρφων ἀπλῶν τύπων εἰς τὰς λεπτομερείας κατασκευῆς κουφωμάτων καὶ στέγης καὶ

3^{ον}) Τὴν ἐπιδίωξιν τῆς χρησιμοποίησεως τῆς προσωπικῆς ἐργασίας τῶν ἐνδιαφερομένων νὰ στεγασθῶσι χωρικῶν, τοῦθ' ὅπερ σπουδαίως συμβάλλει εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ ταχεῖαν ἀνέγερσιν τῶν οἰκιῶν.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν δόμησιν, τὴν ἐκ λίθων τοιχοποιίαν δεόν νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ κτίσιμον δι' ὤμων πλίνθων ἐξ ἀργιλλοχώματος ἀναμίξ μετὰ κεκομμένων ἀχύρων, καλῶς κατασκευαζομένων καὶ ξηραϊνόμενων εἰς τὸν ἥλιον. Τὴν κατάσκευὴν τούτων καλῶς γνωρίζουσι οἱ χωρικοὶ τῶν ἐν λόγῳ περιφερειῶν, ἰδίως εἰς τὰ μέρη ἔνθα ἐθρῖσκειται τὸ κατάλληλον χῶμα.

Τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν καὶ μέχρις ὕψους 0,50 ὑπὲρ τὸ ἔδαφος δεόν νὰ κτίζωνται διὰ τοιχοποιίας ἐκ λίθων πρὸς ἀποφυγὴν διαβρώσεως τῆς βάσεως τῶν οἰκοδομῶν ἐκ τῶν ὑδάτων. Κατὰ τὴν διὰ πλίνθων δόμησιν δεόν νὰ λαμβάνηται φροντὶς ὅπως εἰς τοὺς ἀρμούς τῆς πλινθοδομῆς ἐνσφηνοῦνται ἐπιμελῶς θραύσματα κεράμων ἢ λίθων, οὕτω διευκολύνεται ἡ προσκόλλησις κονιαμάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν πλινθοδομῶν. Τὸ πάχος τῶν τοίχων